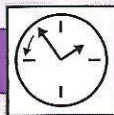
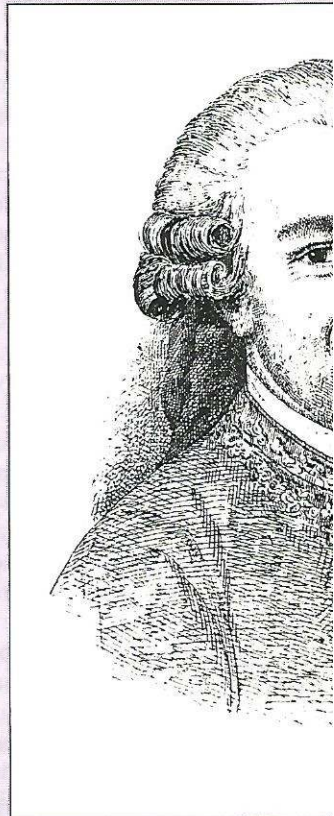

PHILIBERT CHABERT (1737-1814)

Veterinair verleden

Het is niet verwonderlijk, dat Chabert de opvolger werd van Bourgelat¹ als directeur van het toen beroemde veterinaire opleidingsinstituut te Alfort bij Parijs. Chabert werd geboren in 1737 te Lyon, waar zijn vader hoefsmid was. Zijn schoolopleiding liet veel te wensen over; van zijn vader leerde hij de praktische kneepjes van het vak. Vervolgens ging hij naar Parijs om zich onder leiding van Lafosse senior verder te bekwamen in het hoefsmiden². Hij maakte in de Zevenjarige Oorlog (1756-1763) een aantal veldslagen mee in zijn functie van hoefsmid in het gevolg van de prins van Condé. Dit gaf hem de mogelijkheid om de veterinaire chirurgie van nabij mee te maken. Na de vrede van Hubertusburg in Saksen schreef hij zich op zesentwintigjarige leeftijd in bij de veeartsenijschool te Lyon. Bourgelat kreeg veel waardering en sympathie voor de talentvolle student. Na de voltooiing van zijn studie werd hij in 1766 door Bourgelat naar Alfort geroepen om daar hoofd te worden van de smederij en de ziekenverpleging. Hoewel deze veeartsenijschool toen nog maar een jaar oud was kon deze zich toch uitstekend handhaven tegenover de in Parijs gevestigde bekende hoefsmiden zoals vader en zoon Lafosse³. Talloze zieke of kreupele dieren werden aangeboden.

Weldra werd Chabert ook verantwoordelijk voor het onderwijs en allengs groeide zijn invloed. Zijn naam kreeg zo'n grote bekendheid, dat verschillende hoefsmiden hun zonen naar Alfort stuurden om zich te verdiepen in de veterinaire wetenschap.

Na de dood van Bourgelat in 1780 volgde Chabert hem op als directeur van de veeartsenijschool in Alfort en als inspecteur van de Franse veeartsenijscholen.

Waar Bourgelat zich had toegelegd om ten behoeve van het onderwijs leerboeken te schrijven, waaraan Chabert overigens ook bijdragen leverde, spande de laatste zich vooral in om de belangrijkste dierziekten van die dagen te beschrijven en hun aard te onttraadselen. Op basis van eigen observaties schreef hij vele verhandelingen, onder andere over miltvuur (1779), wormziekten (1782), over rabies (1782), over schapenschurft (1783), over droes (1785), indigesties bij herkauwers (1792) en over longziekte (1795).

Deze werden meermalen herdrukt en hadden grote invloed. Sommige zijn ook vertaald. In eerste aanleg verschenen ze in de *Almanach vétérinaire* (1780), die in 1782 werd voortgezet onder de titel *Instructions et observations sur les maladies des animaux*. Dit jaarboek, waarvan zes delen verschenen, was het eerste Franse veterinaire periodiek. Behalve door Chabert werd het geredigeerd door zijn neef Pierre Flandrin en door Jean-Baptiste

Huzard.

Zowel een tijdgenoot, Rudolphi uit Berlijn die bekend is door zijn werk over helminthologie, als zijn latere biograaf Cagny en in navolging van deze de huidige veterinaire-historicus Dunlop⁴, kennen Chabert de rol toe de grondlegger te zijn geweest van het veterinaire onderzoek, waarmee hij de schepping van Bourgelat completeerde.

Bij dit onderzoek was allereerst de vraag aan de orde welke ziekten besmettelijk waren en hoe uit waarnemingen afgeleid kon worden op welke manier de overdracht plaats kon vinden, zonder dat men overigens nog notie had van de ziekteverwekkers zelf. Op basis van deze kennis konden dan regels worden opgesteld hoe verdere verspreiding voorkomen kon worden.

Chaberts werk over miltvuur, *Traité du charbon ou anthrax dans les animaux* (1779), heeft de verdienste gehad dat hiermee enige orde werd gebracht in de talrijke ziekteverschijnselen die als miltvuur werden beschouwd. Hij somde niet minder dan 85 namen van ziekteverschijnselen op die alle voor miltvuur werden gehouden. Op symptomatologische gronden reduceerde hij deze tot drie vormen: 'la fièvre charbonneuse' (het eigenlijke miltvuur), 'charbon symptomatique' (gasgangreen) en 'charbon essentiel' (oedema malignum).

Met zijn opvatting over droes keerde hij zich tegen zijn leermeester Lafosse sr., die dacht met schedelrepanatie droes te kunnen genezen. Chabert hield droes voor besmettelijk en stelde regels op om uitbreiding te voorkomen. Op het einde van zijn leven schijnt hij zich echter door leerlingen te hebben laten bepraten en is hij op zijn aanvankelijke overtuiging teruggekomen, met rampzalige gevolgen voor het Franse paardenbestand. Want zo groot was zijn gezag dat de preventieve maatregelen toen niet meer in acht genomen werden. (Men zou willen weten in hoeverre dit van invloed is geweest op het verloop van Napoleons oorlogen).

In zijn *Traité des maladies vermineuses des animaux* (1782) lanceerde hij een lange tijd in gebruik gebleven anthelminticum, dat zijn naam gekregen heeft. Jakob voerde in zijn *Diergeneeskundige pharmacotherapie* (1923) de 'Oleum Chaberti empyreumaticum' nog op.

Als een goede leermeester trad Chabert op voor de belangen van zijn oud-leerlingen. In een publicatie uit 1804 tezamen met C.M.F. Fromage de Feugré, bepleitte hij maatregelen tegen charlatans en empiristen.

Op grond van zijn wetenschappelijke arbeid werd Chabert benoemd tot corresponderend lid van het 'Institut de France' en tot erelid van de 'Société royale de Médecine' en van de 'Société d'Agriculture'⁴.

Hoewel het tijdens de roerige tijden van de 'Terreur' (1795) zaak was om een volmaakte neutraliteit te betrachten, kwam hij door een valse beschuldiging toch voor een periode van verscheidene maanden in de gevangenis. Hierna hervatte hij zijn

taak en bleef in dienst tot aan zijn plotselinge dood op 77-jarige leeftijd.

Chabert mag als één van de veterinaire coryfeeën worden beschouwd, die gedurende achtenveertig jaar aan de School van Alfort verbonden is geweest en in die tijd een sterke stempel heeft gedrukt op het wetenschappelijk veterinair denken.

A.M./E.P.O.

Deze rubriek wordt verzorgd door leden van het Veterinair Historisch Genootschap.

¹ E.P.O. 'Voorgangers: Dierenartsen uit vroeger tijd (13), Claude Bourgelat. Tijdschr Diergeneeskd 1996; 121: 16-17.

² P. Cagny. 'Eloge de Chabert'. Bulletin de la Société Centrale de Médecine Vétérinaire 1890; 44: 629-664.

³ E.P.O. 'Voorgangers: Dierenartsen uit vroeger tijd (14), Phillipe-Etienne Lafosse'. Tijdschr Diergeneeskd 1996; 121: 132-133.

⁴ G. Ramon. 'A propos des travaux sur le charbon du médecin Vasinir Davaine et du vétérinaire Philibert Chabert'. Bulletin de l'Académie Vétérinaire de France 1962; 35: 25-29.